

نقش هوش مصنوعی در فرهنگ نوین تمدن اسلامی

ایمان سهرابی مقدم چافجیری، حسین اکبر نژاد دموچالی

دانشجوی دکترای برق، الکترونیک- مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان و دبیر مدارس سما لاهیجان

دانشجوی مهندسی مکانیک- دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۲۲

چکیده

در این مقاله به بررسی نقش هوش مصنوعی^{۱۷} در دهه گذشته تمدن نوین اسلامی و تأثیراتی که این تکنولوژی بر فرهنگ و جامعه اسلامی داشته است، می‌پردازیم. هوش مصنوعی را می‌توان یکی از بزرگترین ابداعات و اختراعات بشر زمینی، به دلایل زیادی همچون کمک به پیشرفت بشریت و نقش داشتن در مسائل امروزی زیادی، معرفی کرد. در همان بدو ورود هوش مصنوعی به عرصه‌های جهانی و جوامع مختلف، نه تنها تأثیرات آن را در سازمان‌ها و دستگاه‌های بزرگ قابل مشاهده بود، بلکه در میان مردم نیز صحبت‌های زیادی از هوش مصنوعی و کاربردهای آن شنیده می‌شود، تمام این‌ها، زمینه‌ساز ظهور تغییرات زیادی در زمینه‌های مختلفی همچون فرهنگ جوامع بشری بود. در این مقاله در پاسخ به این سوال که نقش و جایگاه هوش مصنوعی در فرهنگ نوین تمدن اسلامی کدام است؟ با کاربست روش توصیفی تحلیلی، تلاش گردید تحلیل جامعی از هر کدام از ابزارهای هوش مصنوعی و نحوه کاربست آن‌ها در جهت رسیدن به فرهنگ نوین تمدن اسلامی ارائه گردد. ایران همواره در گسترش فرهنگ و پیشرفت علم، نقش مهمی در میان کشورهای جهان اسلام داشته و بدین دلیل از تکنولوژی‌های روز دنیا برای رسیدن به اهداف خود از جمله اهداف اسلامی و فرهنگی خود بهره برده است.

کلمات کلیدی: هوش مصنوعی، اسلام، ایران، فرهنگ

^{۱۷} Artificial Intelligence

۱. مقدمه

هوش مصنوعی که به صورت مخفف (AI) نوشته می‌شود، اصطلاحی بود که در سال ۱۹۵۶ ابداع شد (ebcom.ir). این تکنولوژی ممکن است قدیمی بنظر برسد، اما به لطف پیشرفت علم، همواره می‌توان هوش مصنوعی را صنعتی بزرگ و تازه نفس تعریف کرد. صنعتی که هر روزه با درصد بیشتری از زندگی بشریت و انسان امروزی درگیر می‌شود و بخش‌های مختلف زندگی ما را به طور مستقیم و حتی غیرمستقیم تحت تأثیر قرار می‌دهد. این اصطلاح همواره علاوه بر گسترش، دچار محبوبیت روزافزون شده و بشریت همواره به هوش مصنوعی روی خوش نشان داده است. در دهه ابتدایی آغاز به کار این تکنولوژی، هوش مصنوعی برای حل مسائل بسیار ساده و نمادین مورد استفاده قرار می‌گرفت، اما در سال‌های بعدی فعالیت خود این تکنولوژی به مرور وارد سازمان‌های نظامی و دفاعی شد. در همان سال‌ها وزارت دفاع ایالات متحده آمریکا این تکنولوژی را به اختیار گرفت و تلاش کرد کامپیوترهایی را برای تقلید از استدلال‌های پایه انسانی، آموزش دهد. اما این تکنولوژی امروزه چنان پیشرفته شده که به خودی خود کارهای زیادی را می‌تواند انجام دهد و بدون نیاز به دریافت دستور و یا برنامه نویسی خاصی از سمت افراد عادی، بتواند برای کارها آموزش ببیند و آن‌ها را همانند انسان انجام دهند. ممکن است این حرف تصویرهایی که ساخته هالیوود و دیگر سازمان‌های تولید ویدیوهای سینمایی و محتوا را به یاد شما بیاندازد که در اکثر آن‌ها هوش مصنوعی یک موجود کاملاً پیشرفته و خطرناک است و به تنهایی می‌تواند تمامی جهان را تحت سلطه خود بگیرد، اما باید بدانید حداقل امروزی که این متن نوشته می‌شود هوش مصنوعی به این اندازه از قدرت و تکامل دست نیافته است تا برای انسان بسیار خطرناک باشد، اما بنظر می‌رسد از این مسائل که بگذریم خواهیم دید هوش مصنوعی برای انجام امور زیادی توسعه یافته و توانایی به دست گرفتن کنترل برخی امور و انجام آن‌ها را به خوبی داراست.

به ذات هوش مصنوعی برگردیم، به دهه ۱۹۹۰ میلادی، درست جایی که پدر هوش مصنوعی، جان مک کارتی آن را چنان تعریف می‌کند: «هوش مصنوعی، علم و مهندسی ساخت ماشین‌های هوشمند، به ویژه برنامه‌های رایانه‌ای هوشمند است». در حقیقت یکی از وظایف هوش مصنوعی را می‌توان از تعریف آن دریافت، و آن شبیه‌سازی عملکردهای انسانی است (جان مک کارتی - هوش ماشینی و هوش انسانی). هوش مصنوعی به ۱۶ حوزه متفاوت دسته‌بندی می‌شود. استدلال، برنامه نویسی، زندگی مصنوعی، تجدید نظر در باورها، داده‌کاوی، یادگیری ماشینی و درک زبان طبیعی نمونه‌هایی از حوزه‌های مختلفی است که هوش مصنوعی در آن فعالیت می‌کند. ما در هوش مصنوعی به دنبال حذف انسان و جایگزینی رباط نیستیم، بلکه به دنبال انسانی که بسیار متحول‌گرا و تفکرنگر در مسائل مختلف است، می‌باشیم. رخ دادن تمامی این اتفاقات می‌تواند به منزله تغییراتی در فرهنگ یک جامعه باشد و جامعه ایران نیز از این روند پیروی کرده است. این نوآوری‌ها لایه‌های فرهنگی جامعه ایران را دچار تغییراتی کوچک و بزرگ کرده‌اند و امروزه مردم گاه‌ها بدون اطلاع و فقط از سر سازگاری و یا هماهنگی با دیگر افراد وارد این تغییرات فرهنگی شده‌اند. البته بنظر می‌رسد که این تغییرات مختص به عموم مردم نبوده و موسسات و افرادی همچون دولت، سازمان‌های علمی پژوهشی و دانشمندان و پژوهشگران نیز استفاده‌های زیادی از این ابداعات و نوآوری‌ها داشتند که در این مقاله به آن‌ها خواهیم پرداخت.

۲. پیشینه پژوهش

نقش هوش مصنوعی هر روز در زندگی ما بیشتر می‌شود. آخرین ترند در این زمینه تراشه‌های هوش مصنوعی و کاربردهای مختلف آن‌ها در گوشی‌های هوشمند است. اما شروع توسعه‌ی این تکنولوژی در واقع به خیلی قبل‌تر برمی‌گردد؛ یعنی زمانی در دهه‌ی ۵۰ میلادی که «دانشگاه دارتموث» در ایالات متحده یک پروژه‌ی تحقیقات تابستانی را به هوش مصنوعی اختصاص داد. ریشه‌های

هوش مصنوعی را حتی می‌توان در عمق بیشتری از تاریخ و در فعالیت‌های «آلن نیوئل»، «هربرت ای. سیمون» و «آلن تورینگ» جست‌وجو کرد. آزمون مشهور تورینگ در سال ۱۹۵۰ توسط او در مقاله‌ای مطرح شد. این مقاله یکی از اولین اسنادی است که در آن به وجود آمدن ماشین‌های هوشمند پیش‌بینی شده است. با این حال مقوله‌ی هوش مصنوعی تا پیش از معرفی شدن سوپر کامپیوتر «دیب بلو» توسط کمپانی IBM هنوز توجه جهانیان را به خود جلب نکرده بود. این سوپر کامپیوتر اولین ماشینی بود که توانست قهرمان شطرنج جهان «گری کاسپارف» را در مسابقه‌ای که در سال ۱۹۹۶ میلادی برگزار شد شکست دهد. الگوریتم‌های هوش مصنوعی برای سال‌های متمادی است که در دیتاسترها و کامپیوترهای بزرگ استفاده می‌شوند، ولی حضور آن‌ها در حوزه‌ی لوازم الکترونیک مصرفی به سال‌های اخیر بر می‌گردد (Shaw, Michael, ۲۰۰۱). مقاله (آزاده عروه، اسفندیار، ۱۴۰۰)، کاربردها و تأثیرات روزمره هوش مصنوعی بر زندگی ما را نشان داده و آن‌ها را برای ما تعریف می‌کند. مقاله (روشن و همکاران، ۱۴۰۰)، نشان می‌دهد از ظهور هوش مصنوعی تا به امروزه، چه مقدار از این تکنولوژی در خدمات دولتی و دیگر موارد مربوط به دولت و سازمان‌های وابسته، استفاده شده است. در مقاله (ظفری و همکاران، ۱۴۰۰)، به تأثیر استفاده از هوش مصنوعی و واقعیت مجازی در سیستم آموزشی و بازخود آن پرداخته شده است. مقاله (کاظمی و همکاران، ۱۴۰۰)، به استفاده از هوش مصنوعی برای مقابله با همه‌گیری کووید ۱۹ در جهان می‌پردازد. مقاله (مقیمی، معصومه، ۱۴۰۰)، به تأثیرات ورود هوش مصنوعی به نظام آموزشی ایران و تأثیر آن بر فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی اشاره می‌کند. مقاله (مرادزاده، محمد، ۱۴۰۱)، به بسیاری از سوالات راجع به هوش مصنوعی و مسائل اخلاقی مربوط به آن را پاسخ می‌دهد. امید است پژوهش حاضر جز مقالاتی باشد که در آینده برای سایر پژوهشگران می‌تواند منبع خوبی به شمار بیاید.

۳. تأثیرات هوش مصنوعی بر جامعه اسلامی

(به نظر می‌آید) هر چیزی که وارد زندگی یک جامعه شود، حتی به مقدار کم بر آن جامعه تأثیر خواهد گذاشت. این تأثیر باعث می‌شود جامعه این تغییر را به سرعت بپذیرد و با آن هماهنگ شود و به دلیل وجود آن، جامعه برنامه‌ریزی‌هایی با توجه به وجود این تغییرات خواهد کرد. حال هوش مصنوعی را به یاد بیاورید، بنظر شما این تکنولوژی گسترده که با انسان امروز عجین شده است، بر زندگی ما تأثیرات محدودی خواهد گذاشت؟ پاسخ این سوال خیر است. همانطور که اشاره شد، هوش مصنوعی توانایی‌های فوق‌العاده و زیادی دارد. بنابراین به نظر می‌آید که بتواند وارد بخش‌های مختلفی از زندگی انسان بشود و بر آن تأثیر بگذارد. در قدم اول، به تلفن همراه خود (به عنوان یکی از ابزارهای نوین در فرهنگ تمدن اسلامی) نگاهی بیاندازید. در چه قسمت‌هایی از تلفن همراه با هوش مصنوعی مواجه شده‌اید؟ پاسخ این سوال بسیار ساده است، تقریباً همه جای تلفن همراه با این تکنولوژی در ارتباط است، برای مثال پیشنهاداتی که تصحیح‌کننده خودکار کیبورد گوشی شما به شما پیشنهاد می‌دهد، نتایج پیشنهادی در قسمت سرچ موتور جست‌وجوی گوگل، تنظیم خودکار نور و رنگ تصویری که با دوربین تلفن همراهتان می‌گیرید و دیگر موارد، همه و همه با کمک هوش مصنوعی به فعالیت خود ادامه می‌دهند و با کمک هوش مصنوعی روزانه به پیشرفت‌های بسیار چشم‌گیری دست پیدا می‌کنند. تلفن همراه تنها یکی از ابزارهایی است که استفاده‌های زیادی از هوش مصنوعی می‌برد، این استفاده‌ها متناسب به شرکت سازنده متفاوت خواهند بود. در همین نقطه می‌توانیم یک سوال مطرح کنیم، (به چه دلیل همچین امکاناتی به راحتی در اختیار مردم قرار می‌گیرند؟). اگر بخواهیم به این موضوع کلی نگاه کنیم، خواهیم دید ابزارهای مختلفی در جهان وجود دارند که حتی ممکن است تأثیرگذارتر و حتی قدرتمندتر از هوش مصنوعی باشند و در اختیار عده زیادی باشند. همواره می‌دانیم هر ابزاری که به وجود می‌آید، حتی اگر با هدف مثبتی نیز تولید شود ممکن است از آن بتوان استفاده‌های نادرست کرد و بالعکس، هوش مصنوعی نیز از این قاعده

مستثنا نیست. افراد زیادی این خدمات و ابزار را عرضه می‌کنند و افراد بیشتری نیز از آن استفاده می‌کنند، در این بازار عرضه و تقاضا ممکن است عرضه با اهداف خاصی صورت بگیرد و همچنان تقاضا به دلیل رسیدن به اهدافی دیگر باشند. پس بنظر می‌رسد که هوش مصنوعی نیز از دسته ابزارهایی است که ممکن است در راستای امور درست و گاه نادرست مورد استفاده قرار بگیرد. بیایید نگاه دقیق‌تری به این موضوع بیاندازیم، می‌توان گفت این اهداف فارغ از هر نیتی که شکل بگیرند، می‌توانند بر مسائل و قسمت‌های مختلف یک جامعه تاثیر بگذارند و آن را حتی دچار تغییراتی کنند، پس میتوانیم بگوییم با استفاده از هوش مصنوعی بر یک جامعه تأثیر گذاشت.

۴. هوش مصنوعی در آموزش نوین اسلامی

علم همواره مورد اهمیت و توجه جوامع مختلف جهانی بوده است و علاوه بر تلاش افراد زیادی برای پیشرفت علم، تلاش برای ابداع و تولید ابزار و روش‌های آموزشی نوین اسلامی و بهتر از گذشته نیز مورد توجه بوده است. از طرفی دیگر هوش مصنوعی از دسته علمی بوده است که چنان گسترده شده که به آموزش و مسائل مرتبط با آن نیز نفوذ کرده است، این موضوع می‌تواند به یادگیری ماشینی که یادگیری هوش مصنوعی از انسان است مرتبط باشد و یا آموزش هوش مصنوعی به انسان هدف این تکنولوژی قرار بگیرد. یکی از جالب‌ترین قابلیت‌های هوش مصنوعی، توانایی یادگیری خوب و بسیار دقیق آن است و از طرفی دیگر، هوش مصنوعی توانایی تحلیل کافی و کامل اطلاعات ورودی را می‌تواند داشته باشد و حتی آن را به طور مستقیم به اشتراک بگذارد و یا آموزش دهد. برای مثال ربات سوفیا که برای کودکان البته به ویژه دخترانی با رده سنی ۷ تا ۱۳ سال طراحی شده است، می‌تواند به عنوان یک دوست با هوش مصنوعی این کودکان شناخته شود و با آن‌ها ارتباط برقرار کند. این ربات با قدرت شخصیت پردازی و داستان سرایی به کودکان کمک می‌کند چیزهای جدیدی در زمینه رباتیک، علوم، مهندسی فناوری، ریاضی، کدنویسی و هوش مصنوعی بیاموزند، همچنین این کودکان می‌توانند برنامه نویسی سوفیا را با زبان‌های برنامه نویسی مختلفی همچون پایتون تجربه کنند و یاد بگیرند. (تیم نشریه انجمن علمی مهندسی کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی لاهیجان، ۱۴۰۱). اما باید بدانیم که این آموزش و انتقال اطلاعات لزوماً می‌تواند مستقیم از هوش مصنوعی به افراد انتقال پیدا نکنند، در حقیقت هوش مصنوعی واسطه و رابطی برای انتقال اطلاعات و آموزش خواهد بود. بیایید نگاهی به زندگی دو تا سه سال اخیر جهان بیاندازیم، از زمان شیوع و همه‌گیری کرونا، بسیاری از ادارات و مجتمع‌های آموزشی از جمله مدارس و کلاس‌های درس تعطیل شدند و سیستم‌های آموزشی سنتی به سیستم آموزشی آنلاین و غیرحضوری تغییر شکل دادند. این تغییر ناگهانی، دانش‌آموزان و مدرسان مدارس و دانشگاه‌ها را با سختی‌های زیادی مواجه کرد، مشکلات زیادی بر سر راه این افراد وجود داشت، مشکلات یادگیری و تقلب تنها جزئی از این مشکلات بودند. هر چند سایت‌ها و برنامه‌های ارتباط جمعی مجازی زیادی وجود داشتند اما هیچ‌کدام نمی‌توانستند به خوبی پاسخگوی نیازهای آموزشی افراد باشند و از طرفی دیگر کنترل رفتار دانشجویان و دانش‌آموزان از راه دور تقریباً یک امر غیرممکن بود. اینجا بود که هوش مصنوعی توانست به کمک سیستم آموزشی بیاید، با کمک هوش مصنوعی برنامه‌ها و سایت‌های جدیدتر و بهروزتری ساخته شدند و برای امور آموزشی بهینه شدند تا بتوانند یک محیط کامل و مناسب برای تدریس و یادگیری به وجود آورند. این امور سبب شد سیستم آموزشی جدیدی در دنیا به وجود آورد و باعث شوند فرهنگ‌ها و ارزش‌های جدیدی در جامعه شکل بگیرند (رنجکش و همکاران، ۱۴۰۰). یکی دیگر از ابزارهایی که برای آموزش به خصوص افراد با رده سنی پایین و یا افراد با بیماری‌های استفاده می‌شود، بازی‌های ویدئویی است. از طرف دیگر هوش مصنوعی در بازی‌های رایانه‌ای به شکل‌های مختلف وجود دارند و به طور مستقیم و یا غیرمستقیم بازی رایانه‌ای را کنترل و اداره می‌کند، این تاثیر می‌تواند از عمد و با هدف آموزش به بازی‌کنندگان بازی،

قرار گرفته باشد و یا به طور ناخواه بر برخی بازی‌کنندگان تأثیرات آموزشی بگذارد. البته این آموزش‌ها همیشه مثبت نخواهند بود و بسته به هدف بازی‌سازان از تولید یک بازی ویدئویی خواهد داشت (احمدی و همکاران، ۱۴۰۰).

۵. هوش مصنوعی و فرهنگ

هوش مصنوعی می‌تواند در عرصه‌های زیادی حضور داشته باشد. اگر کمی دقیق‌تر بررسی کنیم متوجه خواهیم شد که این حضور تکامل یافته و هدف‌دار می‌تواند بر مسائل زیادی به طور غیرمستقیم تأثیر بگذارد و گاه آن‌ها را هدایت کند. یکی از عواملی که همواره هوش مصنوعی آن را تحت تأثیر قرار داده و گاه به دلایل مختلفی مورد هدف قرار گرفته، فرهنگ است. فرهنگ به تعریف دیکشنری آکسفورد این‌گونه گفته شده است: «نباشته‌ای از آداب و رسوم و باورها، هنر، نحوه زندگی مردم، و سازمان اجتماعی یک سازمان یا گروه در یک کشور، گروه یا جهان خاص - هر چیزی که توسط ما به عنوان یک نشانه ارزشی یا فرهنگی درک می‌شود». فرهنگ از لایه‌های عقاید و باورها، ارزش‌ها، هنرها، باورها، رسوم و آداب و نمادها تشکیل شده است، لایه‌های ارزش‌ها و عقاید از لایه‌های زیرین و اصلی یک فرهنگ محسوب می‌شوند و نمادها از لایه‌های سطحی یک فرهنگ هستند، تغییر در لایه‌های عمیق یک فرهنگ تحول فرهنگی و دگرگونی در لایه‌های سطحی تغییر فرهنگی نامیده می‌شوند. لایه‌های مختلف فرهنگ یک جامعه توسط عوامل زیادی تعیین شده و گاه دچار تغییرات می‌شود، هرگاه اکثریت افراد یک جامعه این تغییرات ممکن است کوچک یا بزرگ، سطحی و یا عمقی، خوب و یا بد باشند. عوامل مختلفی وجود دارند که می‌توانند فرهنگ یک جامعه را تغییر دهند و هر کدام از آن‌ها می‌توانند در سطوح مختلفی باعث تغییر شوند، جنگ، بلایای طبیعی، تغییر سیستم حاکم بر یک جامعه، وضع قوانین، تولیدات و اختراعات و ... از نمونه‌هایی هستند که هر کدام می‌توانند فرهنگ را دچار تغییر کنند. برای مثال پس از پایان قرون وسطی در اروپا که به دلایل فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و غیره رخ داد، تغییر و تحول عظیمی ایجاد شد و غرب، دگرگونی بزرگی حتی در فرهنگ و رسوم خود تجربه کرد که یکی از بزرگترین تغییرات فرهنگی تاریخ به شمار می‌آید. در مثالی دیگر می‌توانید فرستاده شدن پیامبران الهی را به خاطر بیاورید، این لطف بزرگ الهی باعث شد تا افراد زیادی از نادانی و جهالت خارج شوند به سمت دانایی و نور حرکت کنند و این اتفاق باعث شد تا فرهنگ زندگی این افراد نیز تغییرات مثبتی را تجربه کند (محمدی، ۱۳۹۶). چهار عامل اصلی وجود دارند که می‌تواند در لایه‌های مختلف فرهنگ تغییراتی ایجاد کنند و آن را دچار دگرگونی کند:

۱- نوآوری و نوجویی

یکی از ویژگی‌های ذاتی انسان کنجکاوی است، این ویژگی از ابتدای خلقت بشر تا به امروزه باعث شده تا انسان همواره به دنبال کشف ناشناخته‌ها باشد و ابداعات و اکتشافات جدیدی را در تمامی عرصه‌های بشری به ارمغان بیاورد و حتی باعث تغییرات زیادی در فرهنگ و نحوه زندگی و افکار و عقاید آن‌ها بگذارد. برای مثال فرهنگ ارتباط جمعی میان افراد با افزایش استفاده از تلفن همراه تغییر کرده و گسترش یافت.

۲- پذیرش اجتماعی

هرگاه یک عنصر فرهنگی جدید که از طریقی همچون نوآوری، تقابل دو فرهنگ در مقابل هم و یا ورود عنصر جدید از یک فرهنگ دیگر به هر نحوی، مورد استقبال اکثریت افراد یک جامعه قرار بگیرد و وارد آن جامعه شود، می‌تواند باعث تغییرات فرهنگی مختلفی باشد. برای مثال با مد شدن یک نماد در جهان و مورد استقبال قرار گرفتن آن در جامعه، آن نماد می‌تواند به جزئی از فرهنگ یک جامعه تبدیل شود.

۳- طرد اجتماعی

گاهی در یک فرهنگ ممکن است عناصری وجود داشته باشند که به مرور از مقبولیت عمومی خود خارج شوند و یا در تقابل با عنصری مشابه، از اولویت خارج شوند و در گذر زمان جای خود را با عنصر فرهنگی دیگری تعویض کنند. این اتفاق اکثراً برای

عناصری می‌افتد که در گذر زمان می‌توانند قدیمی شمرده شوند و پس از مدتی عنصری مشابه اما به روز و با محبوبیت بیشتری رواج پیدا می‌کند.

۴- تلفیق و انطباق

هوش مصنوعی یکی از نوآوری‌هایی بوده که از همان ابتدای به وجود آمدن، در تمامی جهان نامی پر طرفدار و محبوب شد. این محبوبیت باعث می‌شد هر روزه ادعاها و اخبار و شایعات جدیدی در رابطه با هوش مصنوعی منتشر شود و آن را به یک نوعی به زندگی روزمره و یا حتی آینده ما ربط بدهند. هوش مصنوعی از ابتدا یک تکنولوژی غیرقابل پیش‌بینی بود و کسی نمی‌توانست حدس بزند که این پیشرفت قرار است تا کجا پیش برود. امروزه گسترش این تکنولوژی به حدی بوده است که فکر نمی‌کنیم موضوعی در جهان باقی مانده باشد که از هوش مصنوعی، چه مستقیم و یا غیرمستقیم تاثیر نگرفته باشد. فرهنگ نیز از دسته مواردی است که همواره تحت تاثیر تکنولوژی‌های به روز و مدرن، از جمله هوش مصنوعی قرار گرفته است. تکنولوژی هوش مصنوعی توانسته تاثیرات زیادی بر فرهنگ جوامع مختلف بگذارد، اکثر این تاثیرات به واسطه وجود هوش مصنوعی بوده و به طور غیرمستقیم فرهنگ جوامع جهانی را تحت تاثیر قرار داده‌اند. برای مثال، خودروهای خودرانی که در دهه اخیر معرفی و به بازار عرضه شدند، توسط هوش مصنوعی و با کمک آن کنترل می‌شوند تا رفتاری شبیه به راننده در موقعیت‌های مختلف داشته باشند و ماشین را به درستی هدایت کنند، شاید بنظر تاثیر این موضوع بر فرهنگ کمی غیرعادی بنظر برسد، اما این مسأله باعث می‌شود بخش‌هایی از فرهنگ همچون نمادها در زمینه راهنمایی و رانندگی تغییر کند و یا فرهنگ رانندگی در جامعه دچار تحولاتی شود (سهرابی مقدم چافجیری و همکاران، ۱۴۰۰). از طرفی دیگر هوش مصنوعی می‌تواند به عنوان ابزاری برای شناخت و یا معرفی فرهنگ‌های مختلف و عناصر فرهنگی باشد، برای مثال تبلیغات، خرید و فروش و امکانات دیگری که با کمک هوش مصنوعی و اینترنت در اختیار جامعه قرار گرفته است، هر کدام می‌توانند به نوبه خود فرهنگ و یا عناصر فرهنگی جدیدی را به فرهنگ‌های دیگر معرفی کنند و بر آن‌ها تأثیر بگذارند.

۶. هوش مصنوعی در ترویج فرهنگ اسلامی

اسلام، دین مبین و کاملی که از سوی پروردگار یکتای جهان به سوی عالمیان فرستاده شده، فرهنگ و آداب خاصی به ارمغان آورده است. این فرهنگ و رسومات در جوامع مختلف ممکن است متفاوت بوده و دارای تفاوت در لایه‌های سطحی فرهنگی بوده باشند، اما لایه‌های عمیق این فرهنگ‌ها همچون اعتقاد به خداوند یکتا و امامان معصوم یکسان بوده است. دین اسلام همواره برای خوشبختی و سعادت افراد وظایف و مأموریت‌هایی را به مسلمانان جهان محول کرده است، یکی از این مأموریت‌ها، تبلیغ دین اسلام و مذهب شیعه است. مسلمانان هرکدام به روش و با نوعی که با روحیات خود و شرایط و توانایی آن‌ها سازگار است، به تبلیغ دین اسلام می‌پردازند. روش معمول و گسترده‌ای که در فرهنگ تبلیغ دین اسلام وجود دارد، آموزش دیدن افرادی به عنوان مبلغ است که فعالیت ایشان در حیطه‌های دینی و وظیفه آن‌ها آشنا کردن مردم و افراد مختلف با دین اسلام است.

هوش مصنوعی با ورود خود به عرصه‌های مختلف، باعث شد تا در کمک به گسترش فرهنگ اسلامی و دین اسلام نیز مورد استقبال و استفاده قرار بگیرد. برای مثال فضای مجازی و تبلیغاتی که با کمک هوش مصنوعی و بر اساس جست‌وجوی افراد و سابقه تماشای محتوای آن‌ها نمایش داده می‌شود، و یا ابزارهای پیام‌رسان و شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی، خود نمونه‌هایی از کمک فضای مجازی به گسترش و تبلیغ دین اسلام است.

باید به این موضوع توجه کرد که کامپیوتر و هوش مصنوعی نمی‌توانند به غیر از برنامه ریزی و آموزش خود عمل کنند و برخی پدیده‌های دینی و اسلامی ممکن است کمی تا قسمتی با آموزه‌های وارد شده به هوش مصنوعی متفاوت باشند و احتمال ایجاد خطا در تصمیم‌گیری هوش مصنوعی باشد. هرچند دو نظریه در رابطه با هوش مصنوعی طرفدار هستند، (کامپیوتر فکر میکند، ۲- فقط

کامپیوتر فکر می‌کند). نظریه دوم کاملاً نظریه افراطی به شمار می‌رود مقبولیت آن به منزله زیرسوال بردن انسان و مقام و عقل انسانیت است. اما در رابطه با نظر اول می‌توان گفت که هوش مصنوعی و کامپیوتر، از آن جایی که علاوه بر ۰ و ۱ نمی‌توانند داده دیگری را تحلیل و بازنمایی کنند، نمی‌توانند در مواقعی که نیاز به تفکر بسیار دقیق با استفاده از علوم الهی و حتی شهود باشد، هوش مصنوعی بر انسان نمی‌تواند پیشی بگیرد و همچنان انسان باید به تمامی امور دینی و الهی ناظر باشد. اما در عین این موارد، هوش مصنوعی می‌تواند در ترویج و تبلیغ کمک شایانی به تبلیغ دین اسلام و مذهب شیعه کند، اما این مورد یکی از مواردی است که هوش مصنوعی می‌تواند به خوبی در امور دینی و فرهنگی به ما کمک کند (قائم‌نیا، ۱۳۹۹).

۷. نقش هوش مصنوعی در پژوهش‌های اسلامی

از همان ابتدا که هوش مصنوعی ابداع و راه‌اندازی شد، به منظور تحقیقات و انجام پژوهش‌های مختلف و در حداقل‌ترین حالت به عنوان دستگیری برای جمع‌آوری منابع و دیگر موارد، در نقش دستیار پژوهشگر برای انجام پژوهش بوده است. هوش مصنوعی با توانایی اتصال به اینترنت و یا شبکه می‌تواند اطلاعات را در کسری از ثانیه جمع‌آوری، بازیابی، دسته‌بندی و یا بررسی کند، برای هوش مصنوعی می‌تواند در میان فایل‌های نوشتاری دیجیتال، جمله و یا کلمه موردنظر را در فایل‌ها بیابد و به شما نشان دهد. از طرفی دیگر یکی از توانایی‌های مهم هوش مصنوعی، توانایی ترجمه متون به زبان‌های مختلف است. از آنجایی که اکثر فایل‌های نوشتاری دیجیتال به زبان انگلیسی نوشته و تولید می‌شود، ممکن است برای برخی افراد خواندن و استفاده از آن‌ها سخت و یا غیرممکن باشد، در این زمان هوش مصنوعی به کمک ایشان آمده و با ترجمه متون به زبان موردنظر، امکان استفاده از این متون را فراهم می‌کند.

وجود این امکانات و قابلیت‌ها باعث شد تا هوش مصنوعی در انجام پژوهش‌های مختلف و تحقیقات مورد استفاده گسترده قرار بگیرد. پیش‌گامی و به روز بودن پژوهشگران و دانشمندان جهان اسلام باعث شد تا ایشان نیز از هوش مصنوعی در پژوهش‌های اسلامی بهره بگیرند و باعث ارتقای سطح کمی و کیفی پژوهش‌ها و تولیدات علمی جهان اسلام شوند. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، که یکی از بزرگترین و مهم‌ترین مراکز علمی ایرانی-اسلامی به شمار می‌رود، یکی از نمونه سازمان‌هایی است که با استفاده از هوش مصنوعی به پژوهش‌های علمی و اسلامی می‌پردازد (ربیع‌زاده، ۱۴۰۰).

به بررسی تعدادی از کاربردهای هوش مصنوعی در پژوهش‌های علمی می‌پردازیم:

۱- متن کاوی

هوش مصنوعی با تحلیل و توانایی بررسی متون و کلمات، می‌تواند آن‌ها را از یکدیگر تشخیص بدهد و در صورت نیاز به دنبال کلمه و یا جمله موردنظر در متون بگردد و نتایج بسیار دقیقی را نمایش دهد. این قابلیت باعث می‌شود بررسی و جستجو در متون و کتب دیجیتال بسیار ساده‌تر و سریع‌تر انجام شود.

۲- تحلیل صرف و نحو در زبان عربی

برنامه‌ها می‌توانند با تکیه بر هوش مصنوعی، با دریافت یک کلمه عربی، آن را کاملاً تجزیه و تحلیل کنند و مواردی از جمله ریشه کلمه، صرف و نحو و حتی پسوندها و پیشوندهای کلمه را بیان کنند و این امر به پژوهش‌هایی با متون تاریخی به کار برد می‌شود و برای افرادی که به زبان عربی کاملاً مسلط نیستند بسیار مفید خواهد بود.

۳- پردازش تصاویر

پردازش یک تصویر به معنای توانایی بررسی کامل یک تصویر و دریافت اطلاعات موجود در آن، یک موضوع مهم و کلیدی است. با دارا بودن این امکانات، قابلیت دریافت متن از تصاویر، که یکی از قابلیت‌های هوش مصنوعی به شمار می‌رود، خود به تنهایی باعث کاهش هزینه‌های زمان و سرمایه پژوهش می‌شود و دیگر نیازی به دیجیتالی کردن اطلاعات برای دریافت متون نیست.

۴- تشخیص تشابه متون

از آن جایی که هوش مصنوعی توانایی بررسی متون دیجیتال و خواندن آن‌ها را دارد، می‌تواند تشابه متون را نسبت به یکدیگر نیز بسنجد و در نتیجه مقدار تشابه را نشان دهد. با کمک این ابزار یک پژوهشگر می‌تواند علاوه بر مشخص کردن سرقت علمی و ادبی مقالات و کتاب‌ها، بتواند موارد مشابه به اطلاعات و متن دریافتی خود پیدا کند و از آن‌ها استفاده کند.

۵- مدخل یابی

هوش مصنوعی می‌تواند با بررسی هوشمند کلمات وارد شده به موتور جست و جویی که توسط هوش مصنوعی پشتیبانی می‌شود، بر اساس تحلیل صرفی کلمه، بهترین نتایج و مرتبط‌ترین نتایج به افراد نشان داده می‌شود و کلمات و موارد نا مربوط از نتایج قابل نمایش حذف می‌شوند.

۶- ترجمه ماشینی

سایت‌های زیادی همچون گوگل ترنسلیت وجود دارند که با تکیه بر هوش مصنوعی و دیتابیس عظیم خود، می‌توانند کلمات، جملات و حتی متون و فایل‌های متن دیجیتال را به زبان‌های مختلف ترجمه کنند تا پژوهشگران بتوانند از آن‌ها برای مطالعات خود و منابع پژوهشی استفاده کنند.

۸. نقش هوش مصنوعی در ترویج فرهنگ اجتهاد

با گذر زمان و پیشرفت‌های علوم پایه مختلف، پیشرفت علوم دیگر بدون توجه و استفاده از علوم و امکانات روز تقریباً غیرممکن است. بنابراین پیشرفت در علوم دینی نیز نیازمند فعالیت و به روز بودن در استفاده از تکنولوژی‌های جدید دنیا برای رسیدن به اهداف موردنظر است. دانشمندان علوم دینی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و باید با توجه به امکانات روز، بر بار علمی پژوهش‌های خود بیافزایند. همان‌گونه که گفتیم، هوش مصنوعی تأثیرات بسیار زیادی بر پژوهش‌های اسلامی و دینی می‌گذارد و این تأثیرات باعث می‌شود کمک زیادی به دانشمندان و پژوهشگران در انجام امور علمی و دینی بکند. حوزه علمیه نقش فعال و همیشگی خود را در بحث اجتهاد و فرهنگ جهادی ایفا می‌کند، همین امر باعث می‌شود تا مسئولین و دست‌اندرکاران این مجموعه هرگز از پیشرفت‌های به روز دنیا عقب نمانند تا اسلام و تبلیغ آن را به روز و کامل انجام دهند تا حوزه علمیه و مفاهیم آن به حاشیه نرود. یکی از مفاهیمی که همواره حوزه علمیه به آن پرداخته و افراد زیادی را برای آن به خدمت گرفته و آموزش می‌دهد، اجتهاد و فرهنگ جهادی است. امروزه، دغدغه‌مندی حوزه علمیه نشان می‌دهد که نیاز به تکنولوژی‌های روز همچون هوش مصنوعی در حوزه علمیه و امثال آن یک امر واضح است، به همین منظور برای آشنایی بیشتر حوزویان با هوش مصنوعی و بکار بست آن برای امور اسلامی، تلاش‌هایی صورت گرفته است اما این‌ها کافی نبوده و برای استفاده گسترده‌تر و کامل‌تر از این ابزار باید آموزش‌های بیشتری در برنامه‌ریزی آموزشی حوزوی قرار بگیرد. آیت‌الله اعرافی در رابطه با هوش مصنوعی و بکار بست آن در جهان اسلام می‌فرماید: «استفاده از هوش مصنوعی به عنوان یک ابزار نوین برای فرآیند اجتهاد، تولید علوم اسلامی و نظریه‌پردازی مفید می‌دانم؛ در نظریه‌پردازی هوش مصنوعی می‌تواند خدمات بسیار خوبی داشته باشد. با اینکه تفسیر المیزان در جهان اسلام بی‌نظیر است اما اگر برای علامه طباطبایی (قدس سره) در هنگام نگارش المیزان امکان استفاده از ظرفیت‌های هوش مصنوعی وجود می‌داشت، در جهات مختلف اثرگذار بود؛ به هر حال ظرفیت‌های عظیم هوش مصنوعی عالم دیگری را به روی محققان می‌گشاید. اگر فناوری آی تی در اختیار محققان قرار بگیرد از

لحاظ جامعیت، سرعت و دقت بسیار می‌تواند کمک کند؛ و علاوه بر امکان پیشگیری از بسیاری از خطاها و دستیابی آسان، سریع و دقیق به داده‌های فراوان علمی، محققان این صرفه‌جویی زمانی را می‌توانند به تأملات علمی اختصاص دهند. هوش مصنوعی کمک عظیمی به سایر کار ویژه‌های روحانیت می‌کند؛ از جمله در تبلیغ و برای فعالیت‌های فرهنگی بسیار پیش برنده، سرعت‌بخش و سامان دهنده است.» (بررسی مزایای استفاده از هوش مصنوعی در فرآیند اجتهاد توسط آیت‌الله رجبی) این سخنان می‌توانند آینده روشنی را برای هوش مصنوعی و کاربست آن در حوزه فرهنگی اسلامی نمایان کند، بنابراین، هوش مصنوعی می‌تواند به طور گسترده در امور جهادی مورد استفاده قرار بگیرد.

۹. پیشرفت تمدن اسلامی با کمک هوش مصنوعی

هوش مصنوعی در قسمت‌های مختلفی در تمدن ایران اسلامی مورد استفاده قرار می‌گیرند که به چند مورد از آن‌ها و پیشرفت آن‌ها با کمک هوش مصنوعی را بررسی می‌کنیم.

۱- کامپیوتر، یکی از ابزارهایی است که سالیان سال است به عنوان یک ابزار کمک آموزشی و گاه آموزشی در مدارس و مراکز آموزشی از جمله دانشگاه‌های سراسر ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد، با گذشت زمان و ورود هوش مصنوعی به ایران، مراکز آموزشی نیز از این تکنولوژی استقبال کرده و آن را برای استفاده‌های علمی آموزشی به نظام آموزشی کشور وارد کردند و نتیجه آن، ثمر بخشی و بازدهی بالاتر آموزشی و آموزش علوم جدیدتر و پیشرفته در اکثر مراکز آموزشی ایران بوده است.

۲- یکی از مهم‌ترین و کلیدی‌ترین بخش‌های هر دولت، بخش سازمانی خدمات آن دولت است، بدین صورت که اکثر مردم با سازمان‌ها و ادارت دولتی سر و کار دارند و این حجم از فعالیت و خدمات به صورت حضوری ممکن است کار را برای هر دو طرف ادارات و مردم سخت کند. در اینجا بود که با ورود هوش مصنوعی به این ادارات، بسیاری از خدمات به صورت برخط و با کمک تلفن همراه و یا سایت ادارت مربوطه قابل انجام شده است، این امکانات که به کمک هوش مصنوعی به نتیجه رسید، باعث شد تا سهولت زیادی در رابطه با خدمات سازمانی و اداری میان دولت و مردم شکل بگیرد.

۳- امروزه به کمک هوش مصنوعی، بانک‌ها خدمات الکترونیکی و غیرحضوری به علاوه خدمات جدیدتری ارائه می‌دهند، به لطف هوش مصنوعی، تنها مشتریان بانک‌ها نبودند که از امکانات و خدمات جدید بهره‌مند شدند، بلکه بانکداران و کارمندان بانک نیز از امکانات و مزایای مختص به خود بهره‌مند شدند و همچنین بانک‌داری از جمله محاسبات و برقراری نظم میان حساب‌های بانکی و اطلاعات آن‌ها نیز بهتر از قبل میسر شد.

۴- هوش مصنوعی در مدیریت منابع می‌تواند بسیار کاربردی باشد و در این زمینه خوب هم عمل کرده است. یکی از بخش‌های مدیریتی که هوش مصنوعی در آن دست داشته، بخش سازمانی مدیریت انرژی و منابع طبیعی است. به این صورت که هوش مصنوعی مصرف انرژی و میزان تجدیدپذیری آن و دیگر مسائل را محاسبه می‌کند و باعث می‌شود مدیریت بهتری در مصرف انرژی به وجود بیاید.

۵- راهنمایی رانندگی: سازمان‌های راهنمایی و رانندگی نیز بهره‌هایی از هوش مصنوعی به منظور پیشبرد اهداف خود از جمله برقراری نظم امنیت در جاده‌ها و بزرگراه‌ها، نظارت و کنترل بیشتر بر رانندگان، اجرای دقیق‌تر قوانین و ردیابی خودروها و همچنین آموزش افراد استفاده می‌کنند.

هوش مصنوعی باعث ایجاد اشتغال در زمینه‌های مختلفی همچون موارد زیر نیز شده است:

۱- پروژه‌های تحقیقاتی در مراکز تحقیقاتی کشور

۲- سامانه امنیتی (مانند تشخیص هویت)

- ۳- سلاح‌های هوشمند (طراحی و ساخت)
- ۴- صنعت (مانند طراحی روبات و دستگاه‌های هوشمند)
- ۵- تشخیص گفتار (مانند تبدیل متن به گفتار و فشرده‌سازی گفتار)
- ۶- طراحی سامانه‌های خبره
- ۷- طراحی بازی‌ها
- ۸- آموزش

۱۰. نتیجه‌گیری

علم و تکنولوژی از جمله هوش مصنوعی و علوم مربوط به آن، هر روز در حال پیشرفت است و از آن جایی که نمی‌توان اهمیت و اثرگذاری گسترده هوش مصنوعی را انکار کرد، به زودی در آینده اتفاقات تازه‌تر و همچنین تأثیرات و تغییرات جدیدتری را جهان تجربه خواهد کرد. دانشمندان زیادی در ایران و جهان اسلام وجود دارند که از هوش مصنوعی برای پیشبرد اهداف خود استفاده می‌کنند و با کمک آن به نتایج و دستاوردهای مهم و قابل توجهی رسیده‌اند، این عملکرد ما را امیدوار می‌کند که با پیشرفت هوش مصنوعی و گسترش بیش از پیش توانایی‌های آن در زمینه‌های مختلف، دانشمندان و پژوهشگران ایرانی نیز در راستای اهداف خود از جمله اهداف ایرانی - اسلامی خود به پیشرفت‌های جدید و بزرگ برسند. البته امید است با گسترش این فناوری و افزایش عمومیت این تکنولوژی، مردم عادی و علم دوست این جامعه نیز به پژوهشگران بپیوندند و با کمک هوش مصنوعی به درجات علمی بالایی رسیده و ایران اسلامی عزیزمان را سربلندتر از همیشه نگاه دارند. این دستاوردها و پیشرفت‌ها، قطعاً تأثیرات بیشتر و به روزتری بر جامعه، فرهنگ جامعه، افراد و سبک زندگی آن‌ها خواهد گذاشت، این تأثیرات ممکن است منفی و یا مثبت باشند، اما در اکثر حالات هوش مصنوعی برای امور مفید و کمک به انسان و زندگی او مورد استفاده قرار می‌گیرد. در کنار ظاهر به ظاهر ترسناک آینده هوش مصنوعی که اکثراً به سبب بی‌اطلاعی و یا اخبار و اطلاعات جعلی به وجود آمده، همواره دانشمندان امیدوارند تا با کمک آن به یافتنی‌هایی که نیازمند توانایی تحلیل و سرعت بالایی است برسند و در زمان‌هایی که انسان وجود نداشته سفر کنند، آینده جدیدی رقم بزنند و حتی در مکان‌هایی که انسان نمی‌تواند حضور داشته باشد، به آزمایش و پژوهش بپردازد. جامعه اسلامی نیز تحت تأثیر این رخدادها قرار گرفته و در آینده نیز تأثیر خواهد گرفت، برنامه‌ریزی سازمان‌های این جامعه بزرگ جهانی بر آن است که با توکل بر خدا و کمک گرفتن از این تکنولوژی‌های روز به درجات علمی و معنوی بالاتری برسند و امید بر آن است که این اتفاق بهتر از برنامه تعیین شده رخ بدهد تا شاهد اتفاقات و تأثیرات مثبتی بر جامعه و فرهنگ جامعه بزرگ اسلام، به خصوص ایران شاهد باشیم. با این دیدگاه می‌توان بینش‌های جدیدی در زمینه چیزهای مهم برای مردم به دست آورد و این امر حتماً باید در فرآیند طراحی روبات‌ها و هوش‌های مصنوعی گنجانده شود. دو دسته الزامات یعنی الزامات تئوریک و الزامات تکنولوژیک در این زمینه وجود دارد. الزامات تئوریک نظریاتی هستند که پشتوانه نظری ما برای تولید هوش مصنوعی محسوب می‌شوند. مثل تعریف هوش مصنوعی قوی، بررسی امکان منطقی و نومولوژیک تولید هوش مصنوعی، تحلیل آگاهی پدیداری و بیان تفاوت آن با آگاهی کارکردی، کشف روش تولید آگاهی پدیداری در مصنوعات ساخته شده توسط انسان و مانند آن. در حالی الزامات تکنولوژیک، دانش مورد نیاز در ساخت و تولید هوش مصنوعی است و این الزامات پس از تولید مواردی است که در مواجهه با هوش مصنوعی باید مورد توجه قرار گیرد. آن موارد نیز خود به دو گروه الزامات تئوریک و الزامات هنجاری قابل تقسیم‌اند. این امر نه تنها در زمینه تکنولوژی بسیار اهمیت دارد بلکه دولت‌ها نیز برای ارائه خدمات و بناگذاری زیرساخت‌های خاص باید از بینش‌های یاد شده آگاه باشند. به این ترتیب می‌توان در آینده‌ای نه چندان دور انتظار این امر را داشت که هوش مصنوعی به مفاهیم عمیق‌تر و بنیادی‌تر توجه داشته باشد و طرح فرهنگی سازی هوش مصنوعی می‌تواند تنها یک شروع برای یک مسیر ویژه در راستای رسیدن به آینده باشد.

مراجع

• کتاب‌ها و مجلات

- تیم نشریه انجمن علمی مهندسی کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی لاهیجان، شماره دوازدهم ماهنامه علمی دانشجویی گیلانو، ۱۴۰۱، گیلان
- سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۷. تحلیل فرهنگی. شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران- کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج_ خیابان ۶۱ (داروپخش)
- سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ۱۴۰۱. هویت اجتماعی. شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران- کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج_ خیابان ۶۱ (داروپخش)
- جان مک‌کارتی - هوش ماشینی و هوش انسانی. ماهنامه شبکه. دریافت شده در ۱۹ ژوئن ۲۰۰۹.
- Applied Artificial Intelligence: A Handbook For Business Leaders، Mariya Yao، Adelyn Zhou، Marlene Jia، ۲۰۱۹.
- Shaw, Michael; Subramaniam, Chandrasekar; Tan, Gek Woo; and Welge, Michael. Knowledge management and data mining for marketing. Decision Support Systems. Vol. ۳۱, Issue ۱. ۲۰۰۱.

• مقالات

- مقیمی فیروز آباد، معصومه و آل امین، علیرضا، ۱۳۹۸، آینده پژوهی هوش مصنوعی در آموزش و پرورش ایران، هفتمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران
- روشن، سید علیقلی و یعقوبی، نورمحمد و مومنی، امیررضا، ۱۴۰۰، کاربست هوش مصنوعی در بخش دولتی (مطالعه‌ای فرا ترکیب)
- ریبعی‌زاده احمد، ۱۴۰۰، کاربرد هوش مصنوعی در پژوهش‌های علوم اسلامی، فصلنامه ره‌آورد نور، شماره ۷۵
- ظفری، مصطفی و اسماعیلی، علی و صادقی نیارکی، ابوالقاسم، ۱۴۰۰، مروری بر کاربردهای هوش مصنوعی و واقعیت مجازی در آموزش
- کاشفی نیشاپوری، محمدرضا و ملکی‌نیا، محمد و قاسمی‌زاده، محمد و بردبار مدبر، مهدی، ۱۴۰۱، خودکارسازی خدمات دولت الکترونیک به واسطه ابزار هوش مصنوعی، دوازدهمین کنفرانس بین‌المللی راهکارهای نوین در مهندسی، علوم اطلاعات و فناوری در قرن پیش‌رو
- مرادزاده، محمد، ۱۴۰۱، بررسی مسائل اخلاقی در هوش مصنوعی، سومین کنفرانس بین‌المللی علوم، مهندسی، تکنولوژی و کسب و کارهای فناورانه
- رنجکش، زهرا و زمانی، منصوره و خودراز، ملیحه و جودکی، سحر و غنی لو، سمیه، ۱۴۰۰، شتاب به سوی آموزش مجازی مدارس در همه‌گیری کرونا، نهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان
- سهرابی مقدم چافجیری، ایمان و اکبرنژاد دموچالی، حسین، ۱۴۰۱، بررسی عملکرد خودروه‌های برقی (الکتریکی)، چهاردهمین کنفرانس ملی مهندسی برق، کامپیوتر و مکانیک، شیروان
- احمدی، علی و عشاقی، امید و احمدی، فاطمه، ۱۴۰۰، سنخ‌شناسی و امکان‌سنجی بهره‌گیری از بازی‌های ویدئویی در تربیت مهارت‌های اجتماعی نوجوانان، کنفرانس سراسری مطالعات و یافته‌های نوین در علوم تربیتی، مشاوره و روانشناسی ایران، قم

• سایت‌ها

- پیدایش مفهومی به نام هوش مصنوعی و تأثیر آن بر زندگی انسان (ebcom.ir)
- بررسی مزایای استفاده از هوش مصنوعی در فرآیند اجتهاد توسط آیت‌الله رجیبی | روابط عمومی موسسه امام خمینی (ره) (iki.ac.ir)
- دین و هوش مصنوعی (vista.ir)

The role of artificial intelligence in the modern culture of Islamic civilization

Abstract:

In this article, we examine the role of artificial intelligence in the last decade of modern Islamic civilization and the effects that this technology has had on Islamic culture and society. Artificial intelligence can be introduced as one of the greatest innovations and inventions of human beings on earth, for many reasons, such as helping the progress of humanity and playing a role in many modern issues. At the very beginning of the arrival of artificial intelligence in the world arenas and different societies, not only its effects could be seen in large organizations and devices, but also among people there were many talks about artificial intelligence and its applications. It is heard, all these were the basis for the emergence of many changes in various fields such as the culture of human societies. In this article, in response to the question, what is the role and position of artificial intelligence in the new culture of Islamic civilization? By using the analytical descriptive method, an attempt was made to present a comprehensive analysis of each of the artificial intelligence tools and how to use them in order to reach the new culture of Islamic civilization. Iran is always expanding its culture and progress. Science has played an important role among the countries of the Islamic world, and for this reason, it has used modern technologies to achieve its goals, including its Islamic and cultural goals.

Key words: Artificial intelligence, Islam, Iran, culture